

מכתבים למערכת

עוד על נסיעת רופא לתורנות שבת מחוץ לתחום

לכבוד העורך,

יישר כוחך על השו"ת בענין נסיעת רופא לתורנות בשבת¹, ויש לי להוסיף כמה הערות לעיונך.

1. פסקה ג' במכתבו של הרב נבנצל שליט"א סותרת את פסקה ה' בתשובה ב', מפני שאם הארכת שירות הרופא הקודם (=תורנות שיש"שבת) אינה מהווה פתרון שימנע את הצורך בנסיעה בשבת, מפני העייפות וסכנת הטעות שבעקבותיה, איך אפשר ליעץ לכתחילה לשקול תורנות משולבת למרות כל מעלותיה? להיכן נעלמה סכנת הטעות בתורנות ארוכה?

אלא שלענ"ד השיקול לקולא של הרב נבנצל שליט"א, שיש סכנה בהארכת התורנות של הרופא הקודם אינו רלוונטי, מפני שכרוב המקרים יש בתורנות גם זמן למנוחה, ומעשים בכל יום שרופא נמצא במשמרתו 30 שעות רצופות ויותר ואין פוצה פה ומצפצף. ההצעה לתורנות כפולה היא סבירה ומעשית ובאמת "עצה טובה" (ואכן זה תלוי גם במחלקה ובתקופה וכד', וכל מקרה לגופו).

2. בזמנו היתה לנו בעיה דומה של הגעת אשתי² לתורנות בבי"ח בירושלים, כשלא היה באפשרותה להתארח בעיר. הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א התיר לה לנסוע בשבת בבוקר משעלבים לירושלים עם נהג גוי, כשלטעמים שהובאו במאמך בשם הגאון הגרש"ז אויערבאך שליט"א³ הוסיף הרזנ"ג שליט"א שתי סברות:

א. אין תחומין בתוך רשות היחיד, והמכונית היא רשות היחיד שאין יוצאים ממנה חוץ לתחום.

1. לעיל עמ' 241-246.

2. רעיתו של הכותב הינה רופאה בבית חולים בירושלים.

3. שאין צורך לטרוח הרבה ולהפסיד עונג שבת כדי למנוע חילול שבת לצורך פיקוח נפש, ושאפשר להקל באיסור תחומין בהסתמכות על מ"ד שאין כיום רשות הרבים דאורייתא.

ב. האיסור הוא לצאת מחוץ לתחום, ואם מישהו יושב ואחר מוציא אותו – האיסור הוא על המוציא בלבד, וכשזה גוי זה אינו יותר מאמירה לגוי רגילה שמותרת אפילו לצורך חולה שאין בו סכנה, כ"ש לסיוע בפיקוח נפש בבית חולים⁴.

ועל פי הנ"ל התיר להישאר בליל שבת בבית ולצאת לתורנות בשבת בבוקר גם ללא תוספת הסברא של הצורך החיוני בנוכחות רופא בישוב⁵, אך לא התיר לחזור מתורנות בשבת.

מעניין לציין שהמכשול העיקרי בנסיעה לבית החולים עם הגוי היתה שאלת איסור הייחוד, מפני שבכביש המחבר בין שעלבים למושב משמר אילון וכביש ירושלים אין תנועה, כ"ה, בשבת. אך בכ"ז נפסק להיתר, מפני שיש המטיילים בשבת בתוך התחום מחוץ לשער הישוב, ולצערנו ישנם גם חקלאים, ציידים וטיילים המגיעים בשבת לאיזור זה, כך שהכביש בשבת בבוקר איננו כשדה שומם.

בכל חותמי ברכה,

הרב יואל קטן
ישיבת שעלבים

תשובת העורך:

לאור המשפט האחרון בהערה 1: "ואכן זה תלוי גם במחלקה ובתקופה וכד", וכל מקרה לגופו", ברור שיתכן מצב בו בשבת מסוימת (כגון אם בית החולים בתורנות) השארות התורן העייף מהווה חשש סכנה, בעוד שבשבת אחרת ניתן להשאיר בתורנות כפולה ללא חשש סיכון. כך שאין סתירה בין פסקה ה' בתשובה ב' (הממליצה לשקול תורנות כפולה) לבין מכתבו של הגר"א נבנצל שליט"א.

4. וזה מבוסס על סברת הרשב"ם, עירובין מג, א, תוד"ה הלכה: מגן אברהם סי' ת"ה ס"ק ו. ועיין במהר"ם שיק חאו"ח סי' קכ"א קכ"ב.
ועיין במהר"ק שורש מה שכותב לגבי יציאה מספינה: "...היכא דלאו מידי עביד אלא מיא ממטו לה לספינה, או הנוכרים המלחים פשיטא דליכא איסור דאוריתא."
אך עיין בשו"ת זרע אמת ח"ג סי' לג שהעלה שאין להסתמך על המהר"ק לקולא. (התודה לרב זכריה בן שלמה עבור סיועו).
5. בכל מקרה של ספק פיקוח נפש אפשר להגיע בנסיעה של כמה דקות משעלבים לבית חולים קרוב.

לגופה של הלכה, אין ספק שהערה 2 מהווה תרומה חשובה לדיון ההלכתי, ומזכה בכך את הרבים.
 ניתן להוסיף את דבריו של הגר"י זילברשטיין שליט"א, בספרו "תורת היולדת", המתייחסים באופן עקרוני לנושא הנדון.
 לתועלת קוראי אסיא, ברשותו האדיבה של המחבר, בחרנו להביא את הדברים כצורתם⁶:

שאלה:

רופא (או מילדת) תורן בבית חולים בשבת, המסיים את עבודתו בחצות היום, ובמקומו יבוא רופא אחר שיצטרך לנסוע בשבת, האם מוטל על הרופא הראשון להמשיך בעבודתו כדי שלא יצטרך חבירו לחלל שבת כנסיעה לבית חולים.

תשובה:

אין חיוב, ויתכן שלפעמים גם אינו רצוי [ד].

ד. כיון שאם הרופא הראשון ימשיך בעבודתו, יכביד הדבר עליו, ויסבלו מזה החולים, שטיפולו בהם יהיה מתוך עייפות. ובפרט שהרופא השני כדון יסע, שהרי הוא "מחלל" שבת לצורך פקוח נפש. ועוד שהרי חז"ל התירו למילדת ליטול שכר שבת כדי שלא תתרשל במלאכתה, וכמבואר במשנ"ב ש"ץ כ"ד. ומצינו גם שהתירו לבאים להציל לחזור למקומם אף אם יש בזה איסור יציאה חוץ לתחום. והתירו סופי משום תחלתו, כמבואר בעירובין דף מ"ד: תר"ה כל. כך גם בענייננו יש מקום להקל על הרופא ולא לחייבו להמשיך בעבודתו, אף שהדבר כרוך בחילול שבת של הרופא השני, שהוא בהיתר. אך אם הוא מתרצה להמשיך בעבודתו, והדבר לא יפגע בחולים, תבא עליו ברכה.

6. תורת היולדת (מהרורה שניה, השמ"ז), פרק נט, שאלה ב והערה ד.

(מקור: אסיא מה-מו (יב, א-ב), טבת תשמ"ט, עמ' 171-173)